- Stqarrija lill-Pulizija mingħajr assistenza t'Avukat -
- il-Proċess Penali ma hux awtomatikament null -
- Żviluppi Riċenti fil-Ġurisprudenza Nostrana u Ewropea -
- Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta -
- Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem -

Qorti Ċivili
Prim'Awla
(Sede Kostituzzjonali)

Onor. Imħallef
Robert G. Mangion

Seduta tas-27 ta' Ġunju 2019

Kawża Numru: 1

Rik. Kost. Nru. 44/2018 RGM

Joseph Mary Borg

vs.

Avukat Generali

Il-Qorti:

Rat ir-**rikors tal-attur Joseph Mary Borg (I.D. 307350M)** ppreżentat fis-26 t'April, 2018, li permezz tiegħu ippremetta u talab is-segwenti:

1. Illi fit-tnax ta' Awissu tas-sena elfejn u sebgha (12/08/2007) il-Pulizija kienu arrestaw lill-esponent fuq suspett ta' approprjazzjoni ndebita fil-konfront ta' Joseph Curmi u fil-konfront tas-socjeta' BMIT Limited.

2. Illi dak in-nhar l-esponent kien irrilaxxja stqarrija lill-Pulizija u kien irrisponda ghal domandi li lilu kienu sarulu ta' risposti altament inkriminanti, u dan il-fatt kompla naqqas lill-esponent milli jaghmel difiza utili fit-trattazzjoni tal-kaz tieghu [Ara Dok. "A" hawn unit].

3. Illi fl-erbatax ta' Novembru tas-sena elfejn u sebgha (14/11/2007) l-esponent tressaq quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti Istruttorja fuq akkuzi illi f'dawn il-Gzejjer bejn l-4 ta' Lulju 2005 u s-7 ta' Dicembru 2006 b'diversi atti maghmulin fi zmienijiet differenti u li jiksru l-istess dispozizzjonijiet tal-ligi u li gew maghmulin b'rizoluzzjoni wahda approprja ruhu billi dawwar bi profitt ghalih jew ghal persuna ohra minn haga ta' haddiehor li kienet giet fdata jew ikkunsinjata lilu taht titolu li jgieb mieghu l-obbligu tar-radd tal-haga li jsir uzu minnha u cioe' ha u zamm ghandu Lm2,823.80c ghad-dannu ta' Joseph Curmi mill-Belt Valletta; u kif ukoll talli f'dawn il-Gzejjer fis-6 ta' Gunju 2007 b'diversi atti maghmuli fi zmienijiet differenti u li jiksru l-istess dispozizzjonijiet tal-ligi u li gew maghmulin b'rizoluzzjoni wahda approrpja ruhu billi dawwar bi profitt ghalih jew ghal persuna ohra minn haga ta' haddiehor li kienet giet fdata jew ikkunsinjata lilu taht titolu li jgieb mieghu l-obbligu tar-radd tal-haga li jsir uzu minnha specifikat u icoe' ha u zamm ghandu Lm1,500 ghad-dannu tas-socjeta' BMIT Limited; u aktar talli b'hekk ikkometta reat waqt il-perijodu operattiv ta' sentenza sospiza imposta fuqu mill-Qorti tal-Magistrati b'sentenza taghha ta' nhar it-18 ta' Jannar 2005, liema sentenza saret definittiva u ma tistax tigi mibdula.

4. Illi l-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali fil-21 ta' Lulju 2010 sabet lill-esponent hati ta' l-akkuzi dedotti kontrih u kkundannatu ghal ghaxar (10) xhur prigunerija.

5. Illi fit-2 ta’ Awissu 2010 l-esponent kien appella mis-sentenza tal-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta’ Gudikatura Kriminali ghal quddiem il-Qorti ta’ l-Appell Kriminali u talab ir-revoka tas-sentenza appellata billi tiddikjara lill-esponent mhux hati ta’ l-imputazzjonijiet dedotti kontrih u tilliberah minn kull imputazzjoni u piena; u subordinatament, u bla pregudizzju ghat-talba precedenti, l-esponent talab li fil-kaz ta’ konferma ta’ htija “in toto” jew “in parte” li l-Qorti tapplika fil-konfront tieghu piena ehfef u aktar addatata;

6. Illi fl-4 ta’ Awissu 2010 l-Avukat Generali ukoll appella mis-sentenza tal-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta’ Gudikatura Kriminali ghal quddiem il-Qorti ta’ l-Appell Kriminali fejn talab li dik il-Qorti tirriforma s-sentenza appellata fis-sens illi (a) tikkonferma fejn sabet lill-imputat appellat hati tal-imputazzjonijiet kollha migjuba kontra tieghu; (b) tirrevokha u thassarha f’dik il-parti relattiva ghall-piena fejn ikkundannat lill-imputat biss ghal ghaxar xhur prigunerija, u minflok ghar-ragunijiet premessi, tinfliggi l-piena idoneja kontra l-imputat appellat skond il-ligi ghar-reati kollha u l-adebitu tar-recidiva li nstab hati dwarhom.

7. Illi b’sentenza ta’ l-14 ta’ Marzu 2013 il-Qorti ta’ l-Appell Kriminali ghaddiet biex cahdet l-Appell ta’ l-esponent, u laqghat l-Appell ta’ l-Avukat Generali billi kkonfermatha fejn sabet lill-esponent hati tal-imputazzjonijiet kollha migjuba kontra tieghu, u rrevokata f’dik il-parti relattiva ghall-pieni fejn ikkundannat lill-esponent ghal ghaxar (10) xhur prigunerija u minflok ikkundannatu ghall-piena ta’ prigunerija ta’ tmintax (18) il-xahar [Ara Dok. “C” hawn unit].

8. Illi l-istqarrija tar-rikorrent u li ttiehdet mill-Pulizija fit-12 ta’ Awissu 2007 minghajr ma l-esponent kellu assistenza legali influenzat il-proceduri kriminali kollha.

9. Illi l-esponent spicca biex skonta s-sentenza lilu moghtija ta’ tmintax (18) il-xahar prigunerija.

10. Illi ghalhekk lill-esponent inkisrulu d-drittijiet tieghu kif imharsa taht l-Artikolu 34 u 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta, u taht l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea.

Ghaldaqstant l-esponent umilment jitlob li dina l-Onorabbli Qorti joghgobha, ghar-ragunijiet premessi, u prevja kull dikjarazzjoni necessarja u opportuna:-

1. Tiddikjara li l-istqarrija tar-rikorrent u li kienet ittiehdet mill-Pulizija fit-tnax ta' Awissu tas-sena elfejn u sebgha (12/08/2007) u sussegwentement esibita fil-proceduri kriminali kontrih, ittiehdet u giet esibita bi ksur tad-drittijiet fondamentali tar-rikorrent kif imharsa fl-Artikoli 6 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta;

2. Tiddikjara li s-sentenza tal-Qorti ta' l-Appell Kriminali ta' l-14 ta' Marzu 2013 fil-kawza fl-ismijiet "Il-Pulizija –vs- Joseph Mary Borg", hija llegali u nulla stante li hija bbazata fuq stqarrija mehuda bi ksur tad-dritt fondamentali tar-rikorrent hekk kif protett mill-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta kif ukoll l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea.

3. Taghmel dawk l-ordnijiet, tohrog dawk l-atti u taghti dawk id-direttivi li tqis xierqa sabiex twettaq, jew tizgura t-twettiq tad-drittijiet ta' l-esponent hekk kif sanciti fl-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-Artikoli 6 u 13 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem billi takkorda dawk ir-rimedji effettivi u xierqa fil-cirkostanzi nkluz okkorrendo li tordna t-thassir tas-sentenza tal-Qorti ta' l-Appell Kriminali ta' l-14 ta' Marzu 2013, sabiex kemm jista' jkun tqieghed lir-rikorrent fil-pozizzjoni tieghu qabel ma ttiehdu l-istqarrija bi ksur tad-drittijiet tieghu, u dan taht dawk il-provvedimenti li jidhrilha xierqa u opportuni.

4. Tillikwida kumpens xieraq u adegwat ghad-danni, nkluz dawk morali, li sofra l-esponent;

5. Tordna lill-intimat ihallas lir-rikorrent il-kumpens hekk likwidat.

Bl-ispejjez.

Rat **ir-risposta tal-Avukat Ġenerali** ppreżentata fil-15 ta' Mejju, 2018 fejn jingħad kif ġej:

Illi l-lanjanzi tar-rikorrenti huma fis-sens li l-istqarrija li kienet ittiehdet mill-pulizija fit-12 ta` Awwissu 2007 u li giet esebita fil-proceduri kriminali hija ittiehdet minghajr id-dritt li jikkonsulta ma' avukat u dan bi ksur tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea u tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta` Malta u konsegwentement qed jitlob it-thassir tas-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali tal-14 ta` Marzu 2013 u kumpens ghad-danni.

Illi l-esponenti jikkontesta l-allegazzjonijiet u l-pretensjonijiet tar-rikorrenti stante illi huma nfondati fil-fatt u fid-dritt ghar-ragunijiet segwenti:

1. Illi l-esponenti jissottometti li l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni mhux applikabbli ghall-kwistjoni mqajjma mir-rikorrenti. Dan ghaliex dan l-artikolu jghodd biss fejn ikun inbeda procediment quddiem qorti (ara s-sentenza ghar-referenza kostituzzjonali fl-ismijiet *Repubblika ta' Malta vs Matthew-John Migneco* deciza fil-15 ta' Novembru 2011). F'dan il-kaz, l-ilment jinsab dirett fil-konfront ta' perijodu fejn kienet ghaddejja l-fazi tal-interrogazzjoni min-naha tal-Pulizija. Ghalhekk ladarba c-cirkostanzi kkontestati jmorru lura ghal grajjet li sehhew qabel ma kienu lahqu nbdew xi procedimenti, allura dan ifisser li l-ilment ma jistax jaqa' fl-ambitu tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni.

   Ghalhekk isegwi li dan l-artikolu ma japplikax;

2. Illi dwar l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja, l-esponenti jissottometti li bhala principju ma jezisti l-ebda dritt fundamentali ta' assistenza legali izda jezisti biss dritt fundamentali li persuna akkuzata b'reat kriminali jkollha proceduri li jinzammu bil-garanziji ta' smigh xieraq. Illi l-fatt fih innifsu li persuna ma tkunx thalliet tikseb parir legali qabel l-interrogatorju taghha ma jwassalx awtomatikament ghall-konkluzjoni [li] gie lez id-dritt ghal smigh xieraq. Illi sabiex in-nuqqas ta' assistenza legali tkun tista' potenzjalment

twassal ghal ksur tad-dritt ghal smigh xieraq irid jigi muri b’mod sodisfacenti li minhabba dak in-nuqqas inholoq perikolu illi persuna tinsab hatja meta ma ghandux ikun hekk;

3. Illi dak li jiggarantixxu l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni u l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni huma dritt ghal smigh xieraq u mhux dritt ghall-ghajnuna ta’ avukat qabel ma, jew waqt illi, tittiehed l-istqarrija. Illi marbut ma’ dan, id-dritt ghal smigh xieraq irid jigi meqjus fil-kuntest tat-totalita’ tal-proceduri kollha u mhux fir-rigward ta’ xi mument specifiku.

4. Illi s-sejbien ta` htija tar-rikorrent ma kinitx ibbazata biss fuq dak li stqarr fl-istqarrija izda l-akkuzi kienu sostnuti minn provi ohra u dan kif jirrizulta mill-provi in ingabru waqt il-kawza kriminali.

5. Illi wiehed ma jridx jinjora wkoll il-fatt illi r-rikorrenti bl-ebda mod ma kien imgieghel jaghti l-istqarrija li ta. Ir-rikorrenti inghata t-twissija skont il-ligi senjatament li ma kienx obbligat li jitkellem sakemm ma kienx hekk jixtieq izda li dak li kien ser jghid seta’ jingieb bhala prova kontra tieghu.

   Isegwi ghalhekk li ma hemm l-ebda ksur tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja.

6. Illi ghal dak li jirrigwarda r-rimedju mitlub u cioe` it-thassir tas-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali li ghaddiet in gudikat, l-esponenti jissottometti li certament li tali rimedju qatt ma jista’ jinghata. Galadarba is-sentenza ghaddiet in gudikat u ir-rikorrent skonta l-perjodu ta` prigunerija, bl-ebda tigbid tal-immaginazzjoni ma wiehed jista jghid li r-rikorrent m`huwiex izjed hati tal-akkuzi migjuba kontrih. Zgur li l-kaz odjern m`huwiex wiehed fejn persuna instabet hatja meta ma kelliex tinstab li hija hatja tar-reati addebitati lilha.

7. Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

8. Bl-ispejjez.

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat il-provi kollha li tressqu fil-kors tal-kawża inkluż l-atti proċesswali fl-ismijiet il-Pulizija vs. Joseph Mary Borg deċiża fl-14 ta' Marzu 2013;

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tar-rikorrenti ppreżentata fid-29 t'April 2019[1] u n-nota ta' sottomissjonijiet tal-intimat Avukat Ġenerali ppreżentata fl-20 ta' Mejju 2019[2];

Rat illi l-kawża tħalliet għal-lum għas-sentenza.

Ikkunsidrat

Illi fil-25 ta' Settembru 2007, ir-rikorrent tressaq quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti Istruttorja akkużat talli fil-gżejjer Maltin, Joseph Mary Borg

'bejn l-4 ta' Lulju 2005 u s-7 ta' Diċembru 2006, b'diversi atti maghmulin fi żminijiet differenti li jiksru l-istess disposizzjoni tal-ligi u li gew maghmula b'risoluzzjoni wahda, approprjajt ruhek, billi dawwart bi profitt ghalik jew ghal persuna ohra, minn haġa ta' haddiehor li kienet ġiet fdata jew ikkunsinnati lilek taht titolu illi jġib mieghu l-obbligu tar-radd tal-haga jew li jsir uzu minnha speċifikat, u cioe hadt u zammejt ghandek [...] (Lm2823.80) ghad-dannu ta' Joseph Curmi mill-Belt Valletta;

Kif ukoll talli f'dawn il-gzejjer, fis-6 ta' Gunju 2007, b'diversi atti maghmulin fi żminijiet differenti li jiksru l-istess disposizzjoni tal-Ligi u li gew maghmula b'risoluzzjoni wahda, approprjajt ruhek, billi dawwart bi profitt ghalik jew ghal persuna ohra, minn haga ta haddiehor li kienet ġiet fdata jew ikkunsinnata lilek taht titolu illi jġib mieghu l-obbligu tar-radd tal-haga jew li jsir uzu

[1] Paġna 51 tal-proċess.
[2] Paġna 55 tal-proċess.

minnha speċifikat, u cioe hadt u zammejt ghandek [...] (Lm 1500) ghad-dannu tas-socjeta BM IT Limited;

U aktar talli b'hekk ikkommettejt reat waqt il-perjodu operattiv ta' sentenza sospiża imposta fuqek mill-Qorti tal-Magistrati b'sentenza taghha ta' nhar it-18 ta' Jannar 2005, liema sentenza saret definittiva u ma tistax tiġi mibdula'

Illi qabel ma tressaq quddiem il-Qorti, r-rikorrent irrilaxxa stqarrija fit-12 ta' Awwissu 2007. Din l-istqarrija ingħatat wara li kien ingħata l-*caution* applikabbli dak iż-żmien u ċioe li ma kienx obbligat li jitkellem sakemm ma kienx jixtieq li jitkellem, imma ġie avżat li dak li jgħid setgħa jinġieb bi prova. Fl-aħħar ta' din l-istqarrija r-rikorrent Borg iddikjara 'li din l-istqarrija ghamiltha jien volontarjament u ma gejtx imgieghal b'theddid jew biza' jew b'weghdi jew bi twebbil ta' xi vantaġġi u wara li ġiet moqrija lili naghzel li niffirmaha'. Mhux kontestat illi din l-istqarrija kienet ġiet rilaxxata mingħajr ma Joseph Mary Borg inghata l-opportunita' li jkollu assistenza legali waqt l-interrogazzjoni kif ukoll minghajr ma inghata l-opportunita' li jkollu assistenza legali qabel l-istess interrogazzjoni.

Illi waqt l-ewwel seduta tal-14 ta' Novembru 2007 quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti Istruttorja, il-Prosekuzzjoni ippreżentat l-istqarrija mogħtija mill-akkużat kif ukoll diversi xhieda oħra sabiex isaħħu l-akkużi tagħhom, fosthom l-iSpettur Angelo Gafa, Dr. Paul Borg Olivier (rappreżentant legali ta' Joseph Curmi), Joseph Curmi, Audrey Ghigo (rappreżentanta tal-bank HSBC). In segwietu għal din is-seduta il-Qorti għalqet il-kumpilazzjoni tal-provi miġjuba quddiemha u ddeċidiet li hemm biżżejjed raġunijiet sabiex l-imħarrek jitqiegħed taħt akkuża. Kien għalhekk li fid-19 ta' Diċembru 2007 wara li l-Avukat Ġenerali ra l-att tal-Kompilazzjoni talab lil Qorti tisma' aktar xhieda.

Illi quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali, il-Prosekuzzjoni kompliet tressaq aktar xhieda sabiex tissostanzja l-akkużi tagħha fil-konfront tar-rikorrent inkluż nies li kienu involuti fit-tisrif taċ-ċekkijiet lilhom ikkunsinnati vojta. Waqt is-seduta tas-26 t'Ottubru 2009,

xehed ukoll l-akkużat fejn fl-istess xhieda spjega l-aġir tiegħu li kienet tikkonferma dak li fil-fatt qal fl-istqarrija minnu mogħtija. Waqt ix-xhieda tiegħu huwa kkonferma wkoll l-istqarrija li rrilaxxa lill-pulizija.[3]

Illi fil-21 ta' Lulju 2010 il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali tat is-sentenza tagħha u għamlet is-segwenti osservazzjoni:

Illi dwar il-fattispecje ta' dana l-kaz jidher car mill-atti processwali illi ma hemmx kontestazzjoni. L-imputat fil-fatt kemm fl-istqarrija rilaxxjata minnu lill-pulizija, kif ukoll fix-xhieda moghtija minnu quddiem il-Qorti jammetti minghajr tlaqlieq illi huwa kien jircevi il-flus minn ghand nies li jkunu inkarigawh professjonalment sabiex jehdilhom hsieb il-kotba tan-negozju taghhom u minflok li kien juza dawn il-flus ghall-ghan specifikat lilu mill-persuna li kienet tinkarigah, kien jaghmel uzu personali mill-istess flus. Kien ghalhekk jabbuza mill-fiducja moghtija lilu minn dawn in-nies.

Il-qorti wara li kkunsidrat din l-istqarrija kif ukoll il-provi kollha għaddiet sabiex sabet lil Joseph Mary Borg ħati u kkundannatu għaxar xhur priġunerija.

Illi kemm l-akkużat kif ukoll l-Avukat Ġenerali intavolaw appell quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali. Fl-1 ta' Marzu 2012, waqt l-ewwel smigħ mill-Qorti tal-Appell, ir-rikorrent akkużat talab 'illi qabel ma tinstema' l-kawza ssir referenza kostituzzjonali peress illi l-appellant ma ġiex moghti l-beneficcju ta' assistenza ta' avukat fil-bidu tal-arrest tieghu u ghalhekk gie preġudikat id-dritt tieghu ta' smigh xieraq u wkoll peress illi fir-rikors tal-appell tal-Avukat Generali ġiet invokata s-setenza tad-19 ta' Mejju 2012, il-Pulzija vs. Joseph Mary Borg illi permezz taghha qed jitlob awment fl-ghoti tal-piena'. Seduta stante il-Qorti ddegretat din it-talba u osservat li kienet 'diġà ipproununcjat ruhha fuq dan il-punt senjament il-Pulizija vs. Sergei Nyhytiuk tat-2 ta' Settembru 2011 fejn spjegat illi jekk jirrizulta bhala fatt illi persuna ma tkunx ġiet moghtija dan id-dritt imsemmi aktar il-fuq allura f'dan il-kaz min ghandu

[3] Paġna 163 tal-proċess kriminali.

dritt jiggudika fuq il-fatti ghandu jwarrab ghal kollox l-istqarrija li l-persuna tkun irrilaxxjat lil pulizija, ghalhekk il-Qorti ma tarax il-htiega tar-referenzi kostituzzjonali, tichad it-talba. Rigward it-tieni lment, il-Qorti wkoll ma tarax il-htiega ta’ referenza kostituzzjonali, peress illi hekk ghandiex tiġi awmentata l-piena jew le hija xi haġa li tista tiġi dibattita f’dan il-proceduri, ghalhekk tordna il-prosegwiment tal-kawza’.[4]

Illi wara li semgħet it-trattazzjoni tal-partijiet, il-Qorti għaddiet sabiex fl-14 ta’ Marzu 2013 tat is-sentenza tagħha wara li għamlet is-segwenti konsiderazzjoni:

'Ghal dak li jirrigwarda l-mertu, din il-Qorti wara li ezaminat il-provi tasal ghall-istess konkluzjoni bhalma waslet ghaliha l-ewwel Qorti illi dana huwa kaz klassiku ta’ approprjazzjoni indebita kif kontemplat fl-artikoli 293 u 294 tal-Kodici Kriminali. L-istess appellant jammetti illi fiz-zewg cirkostanzi illi gie moghti l-flus ma uzahomx ghal mod ta’ kif kien destinat li jaghmel, izda ghamel uzu personali taghhom. Jispjega kif il-flus illi gew mghoddija lilu minn Emanuel Bonnici ghan-nom tas-socjetà BMIT gew moghtija sabiex ihallas il-kontribuzzjonijiet tas-sigurtà socjali, izda uzahom sabiex ihallas lil Joseph Curmi illi beda jissikkah biex ihallas lura l-flus mehuda indebitament minghandu.'

Illi ħames snin wara li ingħatat din is-sentenza, ir-rikorrent intavola l-proċeduri odjerni li permezz tagħhom qiegħed jilmenta li d-dritt tiegħu għal smigħ xieraq kien ġie vjolat meta ma tħalliex jikkonsulta mal-avukat tal-fiduċja tiegħu qabel saritlu l-interrogazzjoni mill-Pulizija.

Ikkunisdrat

Ġurisprudenza.

[4] Paġna 212 tal-proċess kriminali.

Illi l-ġurisprudenza rigwardanti l-assistenza legali qabel l-interrogazzjoni, kemm lokali u dik internazzjonali, hija vasta u wieħed jista' jgħid kemxejn konfliġġenti biss però kull każ għandu jiġi analizzat fid-dawl tal-fatti tiegħu. Din il-Qorti sejra tikkunsidra t-talbiet tar-rikorrent u l-eċċezzjonijiet tal-Avukat Ġenerali wara li tagħti konsiderazzjoni ampja l-ġurisprudenza l-aktar riċenti mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali u l-Qorti Ewropeja għad-Drittijet tal-Bniedem (QEDB).

Illi ta' minn jinnota li l-aktar sentenza riċenti mogħtija mill-QEDB dwar il-punt in eżami hija kontra Malta proprju fl-ismijiet **Farrugia v. Malta (Appl. Nru 63041/13) deċiża fl-4 ta' Ġunju 2019**. L-argument ta' Farrugia f'dawk il-proċeduri kien proprju li d-dritt tiegħu għal smigħ xieraq taħt l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni ġie leż stante li ma ingħatax l-opportunità li jikkonsulta mal-legali tiegħu qabel ġie interrogat. In vista li l-argumentazzjoni tar-rikorrent Borg huma identiċi għal dawk ta' Farrugia, ikun għaqli li l-konsiderazzjonijiet dettaljatissimi magħmula mill-QEDB sabiex waslet għal konklużjoni li ma kienx hemm lezzjoni tal-Artikolu 6 jiġu iċċitati hawnhekk b'mod estensiv u eżawrjenti:

2. ""The Court's assessment

(a) General principles

96. The right of everyone charged with a criminal offence to be effectively defended by a lawyer is one of the fundamental features of a fair trial (see *Salduz*, cited above, § 51, and *Ibrahim and Others v. the United Kingdom* [GC], nos. 50541/08 and 3 others, § 255, 13 September 2016). The right becomes applicable as soon as there is a "criminal charge" within the meaning given to that concept by the Court's case-law and, in particular, from the time of the suspect's arrest, whether or not that person is interviewed or participates in any other investigative measure during the relevant period (see *Beuze v. Belgium*, [GC],

no. 71409/10, § 124, 9 November 2018 and *Simeonovi v. Bulgaria* [GC], no. 21980/04, §§111, 114 and 121, 12 May 2017).

97. In *Beuze*, drawing from its previous case-law the Court explained the aims pursued by the right of access to a lawyer (§§ 125-130) and elaborated on the content of the right of access to a lawyer reiterating, in particular, that suspects must be able to enter into contact with a lawyer from the time when they are taken into custody. It must therefore be possible for a suspect to consult with his or her lawyer prior to an interview or even where there is no interview and that suspects have the right for their lawyer to be physically present during their initial police interviews and whenever they are questioned in the subsequent pre-trial proceedings (§§ 133-134).

98. Prior to the recent *Beuze* judgment, in a number of cases, the Court found that systematic restrictions on the right of access to a lawyer had led, *ab initio*, to a violation of the Convention (see, in particular, *Dayanan v. Turkey*, no. 7377/03, § 33, 13 October 2009 and *Boz v. Turkey*, no. 2039/04, § 35, 9 February 2010). That same approach was followed by the Court in relation to the Maltese context in *Borg* (no. 37537/13, 12 January 2016).

99. Subsequently, being confronted with a certain divergence in the approach to be followed in cases dealing with the right of access to a lawyer, the Court had occasion to further examine the matter in *Ibrahim and Others*, *Simeonovi* and more recently in *Beuze*, all cited above, where the Court departed from the principle set out in the preceding paragraph. In *Beuze*, the most recent authority on the matter, the Grand Chamber gave prominence to the examination of the overall fairness approach and confirmed the applicability of a two stage test, namely whether there are compelling reasons to justify the restriction as well as the examination of the overall fairness and provided further clarification as to each of those stages and the relationship between them, as explained below.

(i) Concept of compelling reasons

100. The criterion of “compelling reasons” is a stringent one: having regard to the fundamental nature and importance of early access to legal advice, in particular at the suspect’s first police interview, restrictions on access to a

lawyer are permitted only in exceptional circumstances, must be of a temporary nature and must be based on an individual assessment of the particular circumstances of the case. A finding of compelling reasons cannot stem from the mere existence of legislation precluding the presence of a lawyer. The fact that there is a general and mandatory restriction on the right of access to a lawyer, having a statutory basis, does not remove the need for the national authorities to ascertain, through an individual and case-specific assessment, whether there are any compelling reasons. Where a respondent Government have convincingly demonstrated the existence of an urgent need to avert serious adverse consequences for life, liberty or physical integrity in a given case, this can amount to a compelling reason to restrict access to legal advice for the purposes of Article 6 of the Convention (see *Beuze*, cited above, §§ 142-143).

(ii) The fairness of the proceedings as a whole and the relationship between the two stages of the test

101. Where there are no compelling reasons, the Court must apply very strict scrutiny to its fairness assessment. The absence of such reasons weighs heavily in the balance when assessing the overall fairness of the criminal proceedings and may tip the balance towards finding a violation. The onus will then be on the Government to demonstrate convincingly why, exceptionally and in the specific circumstances of the case, the overall fairness of the criminal proceedings was not irretrievably prejudiced by the restriction on access to a lawyer (see *Beuze*, cited above, § 145).

102. The Court further emphasises that where access to a lawyer was delayed, and where the suspect was not notified of the right to legal assistance, the privilege against self-incrimination or the right to remain silent, it will be even more difficult for the Government to show that the proceedings as a whole were fair (ibid., § 146).

103. As the Court has already observed, subject to respect for the overall fairness of the proceedings, the conditions for the application of Article 6 §§ 1 and 3 (c) during police custody and the pre-trial proceedings will depend on the specific nature of those two phases and on the circumstances of the case (ibid., § 149).

(iii) Relevant factors for the overall fairness assessment

104. When examining the proceedings as a whole in order to assess the impact of procedural failings at the pre-trial stage on the overall fairness of the criminal proceedings, the following non-exhaustive list of factors, drawn from the Court's case-law, should, where appropriate, be taken into account:

(a) whether the applicant was particularly vulnerable, for example by reason of age or mental capacity;

(b) the legal framework governing the pre-trial proceedings and the admissibility of evidence at trial, and whether it was complied with – where an exclusionary rule applied, it is particularly unlikely that the proceedings as a whole would be considered unfair;

(c) whether the applicant had the opportunity to challenge the authenticity of the evidence and oppose its use;

(d) the quality of the evidence and whether the circumstances in which it was obtained cast doubt on its reliability or accuracy, taking into account the degree and nature of any compulsion;

(e) where evidence was obtained unlawfully, the unlawfulness in question and, where it stems from a violation of another Convention Article, the nature of the violation found;

(f) in the case of a statement, the nature of the statement and whether it was promptly retracted or modified;

(g) the use to which the evidence was put, and in particular whether the evidence formed an integral or significant part of the probative evidence upon which the conviction was based, and the strength of the other evidence in the case;

(h) whether the assessment of guilt was performed by professional judges or lay magistrates, or by lay jurors, and the content of any directions or guidance given to the latter;

(i) the weight of the public interest in the investigation and punishment of the particular offence in issue; and

(j) other relevant procedural safeguards afforded by domestic law and practice (ibid., § 150).

(b) Application to the present case

(i) Extent of the restriction and compelling reasons

105. The Court observes that the impugned restriction on the right of access to a lawyer in the present case was particularly extensive, as it derived from a lack of provision in the law and was applied throughout the entire pre-trial phase during which the applicant gave several statements.

106. The Court reiterates that restrictions on access to a lawyer for compelling reasons, at the pre-trial stage, are permitted only in exceptional circumstances, must be of a temporary nature and must be based on an individual assessment of the particular circumstances of the case (see *Beuze*, cited above, § 161). There was clearly no such individual assessment in the present case, as the restriction was one of a general and mandatory nature. Furthermore, the Government have failed to demonstrate the existence of any exceptional circumstances which could have justified the restrictions on the applicant's right, and it is not for the Court to ascertain such circumstances of its own motion (ibid., § 163).

107. Thus, the Court finds that the restrictions in question were not justified by any compelling reason.

(ii) Overall fairness

108. The Court must apply very strict scrutiny to its fairness assessment, especially where there are statutory restrictions of a general and mandatory nature. The burden of proof thus falls on the Government, which, must demonstrate convincingly that the applicant nevertheless had a fair trial as a whole. The Government's inability to establish compelling reasons weighs heavily in the balance, and the balance may thus be tipped towards finding a violation of Article 6 §§ 1 and 3 (c) (ibid., § 165).

109. In the course of this exercise, the Court will examine, to the extent that they are relevant in the present case, the various factors deriving from its case-law.

110. Irrespective of whether or not the applicant had previously been questioned in connection with other crimes - a matter disputed by the

parties - the Court considers that he was not in a greater state of vulnerability than that in which persons interviewed by investigators would generally find themselves in. The interviews conducted were not unusual or excessively long.

111. The applicant did not allege, either before the domestic courts or before it, that the Police had exerted any pressure on him, nor that the evidence obtained had been in violation of another Convention provision.

112. The Court reiterates that where access to a lawyer is delayed, the need for the investigative authorities to notify the suspect of his right to a lawyer, his right to remain silent and the privilege against self-incrimination takes on particular importance (see *Ibrahim and Others*, cited above, § 273, and case-law cited therein). It is noteworthy that, in the present case, the applicant was informed repeatedly in a sufficiently explicit manner of his right to remain silent and the privilege against self-incrimination (see, *a contrario, Beuze*, cited above, § 184), and, at the time, no inferences could be drawn by the trial courts from the silence of the accused (see paragraph 33 above) (see, *a contrario*, *Ibrahim and Others*, cited above, § 15). It follows that the applicant could have chosen to remain silent and avoid any statement which could later substantially affect his position. Nevertheless, the Court notes that this did not mean that the applicant had waived the right to be assisted by a lawyer at that stage of the proceedings, a right which was not available in domestic law (see *Borg*, cited above, § 61, and *Salduz*, cited above, § 59; see also *Pishchalnikov v. Russia*, no. 7025/04, § 79, 24 September 2009).

113. The Court further notes that evidentiary elements, other than the applicant's statements, were used to arrive at the conclusion of the applicant's guilt, in particular the testimony of A.F., corroborated by the findings of the police, as well as other circumstances capable of amounting to circumstantial evidence such as the non-functioning of the CCTV. Indeed as noted by the Court of Criminal Appeal, A.F.'s statement would have been sufficient to find for the applicant's guilt (see paragraph 26 above). The Court observes further that given the nature of the crime in the present case, that is, the simulation of an offence, the absence of any evidence corroborating the applicant's initial report to the police is also of substantial evidentiary value. Thus, the Court of Criminal Appeal based its decision on a plurality of factors.

114. In connection with the nature of the crime, while it appears that there was no actual victim of the hold up in the present case, the Court nevertheless considers that there was at least some public interest in prosecuting the applicant for the crime at issue.

115. Against that background the Court will now assess the use made of the statement, its nature, and whether the applicable legal framework afforded sufficient safeguards.

116. The applicant's statements given pre-trial were admitted as evidence at his trial. Given the framework applicable at the time of the applicant's trial, while the applicant was free to raise the issue before the courts of criminal jurisdiction, there would have been little point in so doing given the inexistence of such a right in Maltese law at the time (compare *Dimech v. Malta*, no. 34373/13, § 42, 2 April 2015 in relation to a request to the police to be assisted by a lawyer). In fact the Court observes that the Court of Criminal Appeal did not address, as it could have done of its own motion, the procedural defect at issue, but on the contrary it proceeded to refer to the statements tainted by that procedural defect.

117. The Government referred to the applicant's possibility of having his statement recorded, which was the case. While it is true that this enabled his lawyer at a later stage to prepare for his defence in the light of that statement, it could not help the applicant prepare for his questioning by the police. Nor did it have any other utility in the present case given that the Court of Criminal Appeal - the only court which pronounced the applicant's guilt - did not hear the recording. Thus, in the present case, this safeguard had no compensatory effect in practical terms. In the circumstances of the present case the Court finds that the applicant's conduct during the police interviews was capable of having such consequences for the prospects of his defence that there was no guarantee that either the assistance provided subsequently by a lawyer or the adversarial nature of the ensuing proceedings could cure the defects which had occurred during the period of police custody (see, *mutatis mutandis*, *Beuze*, cited above, § 171). Further, while it was true that he had the possibility of undertaking constitutional redress proceedings, which are not subject to a time-limit, these were only subsequent to his being found guilty and thus could have no impact on his criminal proceedings.

118. However, the nature of the statements and their use is of particular relevance in the present case. The Court notes that they did not contain any confessions nor was their content self-incriminating. However, the privilege against self-incrimination is not confined to actual confessions or to remarks which are directly incriminating; for statements to be regarded as self-incriminating it is sufficient for them to have substantially affected the accused's position (see, for example, *Schmid-Laffer v. Switzerland*, no. 41269/08, § 37, 16 June 2015). Indeed, the statements given by the applicant, at pre-trial stage in the absence of a lawyer, were relied on by the Court of Criminal Appeal in connection with the applicant's credibility. In particular, in its judgment the Court of Criminal Appeal had noted certain inconsistencies in his statements of 1 and 2 February 2002 (see paragraph 22above) and it had considered that he was not reliable as the applicant had replied in an evasive and hesitant way to police questions concerning his business, profitability, rent, and profits of the previous year (see paragraph 26 above). Nevertheless, the Court cannot but note that the Court of Criminal Appeal had found that A.F.'s statements had been enough to determine the applicant's guilt. In consequence its assessment of the applicant's credibility on the basis of his pre-trial statements can be considered as having been made *exabundanti cautela* (out of an abundance of caution). In the light of the Court of Criminal Appeal's finding concerning the sufficiency of A.F.'s statements, the Court considers that the use it made of the applicant's statements to assess his credibility cannot be considered as having substantially affected his position.

(iii) Conclusion

119. In conclusion, while very strict scrutiny must be applied where there are no compelling reasons to justify the restriction on the right of access to a lawyer, the Court, in the specific circumstances of the case, finds that having taken into account the combination of the various above-mentioned factors, despite the lack of procedural safeguards relevant to the instant case, the overall fairness of the criminal proceedings was not irretrievably prejudiced by the restriction on access to a lawyer.

120. There has therefore been no violation of Article 6 §§ 1 and 3 (c) of the Convention."

Illi l-kawża **Beuze v. Belgium** (Appl. Nru 71409/10) deċiża fid-9 ta' Novembru 2018 msemmija fil-kawża surreferita ġiet ukoll ikkunsidrata mill-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza l-aktar riċenti mogħtija fil-**31 ta' Mejju 2019** fl-ismijiet **Paul Anthony Caruana vs. Avukat Ġenerali et** (Rik. Kost. Nru 64/2014), li sabet li ma kienx hemm ksur ta' smigħ xieraq (għalkemm għal raġunijiet differenti mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (sede Kostituzzjonali)). F'dik il-kawża wkoll, bħal fil-kawża odjerna, ir-rikorrent għamel referenza għal dak li intqal mill-QEDB fis-sentenza Borg v. Malta, kien għalhekk li l-Qorti Kostituzzjonali għamlet analiżi tas-sentenzi li ppreċedew il-kawża li kienet qiegħda tikkunisdra u qalet hekk:

"8. L-ewwel aggravju tal-attur huwa msejjes fuq l-argument illi:

»… … … ġie stabbilit illi l-fatt waħdu illi persuna li tkun instabet ħatja ma tkunx tħalliet tikkonsulta ma' avukat tal-fiduċja tagħha fil-mument tal-investigazzjoni u l-għotja ta' stqarrija lill-pulizija, minħabba restrizzjoni sistematika fil-liġi maltija, awtomatikament ikun ifisser illi saret vjolazzjoni tad-dritt fundamentali tas-smigħ xieraq ta' dik l-istess persuna taħt l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea«.

9. Dan, igħid l-attur, ġie stabbilit f'dik li sejħilha "s-sentenza kjavi mogħtija mill-Qorti Ewropea fit-12 ta' Jannar 2016 kontra Malta fil-kawza Mario Borg *v.* Malta".

10. Qabel ma tikkummenta fuq il-każ ta' Borg il-qorti tosserva illi s-Sezzjonijiet Magħquda (*Grand Chamber*) tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem kienet ġà qieset il-kwistjoni tad-dritt għall-għajnuna ta' avukat fil-każ ta' Salduz *v.* It-Turkija [Q.E.D.B. 27 ta' Novembru 2008 (rik. 36391/02)] u fil-parti relevanti qalet hekk"

» ... in order for the right to a fair trial to remain sufficiently 'practical and effective' …, Article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling reasons to restrict this right. Even where compelling reasons may exceptionally justify denial of access to a lawyer, such restriction – whatever its justification – must not unduly prejudice the rights of the accused under Article 6 … The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction.« [§ 55]

11. Għalkemm din is-silta tista' tagħti x'tifhem illi huwa biss meta hemm "raġunijiet impellenti" ("*compelling reasons*") biex ma titħalliex tingħata l-għajnuna ta' avukat illi dan in-nuqqas ma jwassalx għal ksur tal-jedd għal smigħ xieraq, din hija biss regola ġenerali ("*as a rule*"). Fil-fatt, ukoll fil-każ ta' Salduz il-qorti, għalkemm sabet li ma kienx hemm raġunijiet impellenti biex il-persuna interrogata ma titħalliex tkellem avukat, madankollu xorta qieset jekk, meqjus kollox, il-proċess kienx wieħed ġust, għalkemm fiċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ sabet li ma kienx. Imbagħad, fil-każ ta' ta' Ibrahim u oħrajn *v.* ir-Renju Unit [Q.E.D.B. 13 ta' Settembru 2016, rikk. 50541/08, 50571/08, 50573/08 u 40351/09] il-Qorti Ewropeja fis-Sezzjonijiet Magħquda kompliet tfisser illi:

»250. The right to a fair trial under Article 6 § 1 is an unqualified right. However, what constitutes a fair trial cannot be the subject of a single unvarying rule but must depend on the circumstances of the particular case (see *O'Halloran and Francis v. the United Kingdom* [GC], nos. 15809/02 and 25624/02, § 53, ECHR 2007-III). The Court's primary concern under Article 6 § 1 is to evaluate the overall fairness of the criminal proceedings (see, among many other authorities, *Taxquet v. Belgium* [GC], no. 926/05, § 84, ECHR 2010; and *Schatschaschwili v. Germany* [GC], no. 9154/10, § 101, ECHR 2015).

»251. Compliance with the requirements of a fair trial must be examined in each case having regard to the development of the proceedings as a whole and

not on the basis of an isolated consideration of one particular aspect or one particular incident, although it cannot be excluded that a specific factor may be so decisive as to enable the fairness of the trial to be assessed at an earlier stage in the proceedings … … …

»… … …

»262. The Court accordingly reiterates that in assessing whether there has been a breach of the right to a fair trial it is necessary to view the proceedings as a whole, and the Article 6 § 3 rights as specific aspects of the overall right to a fair trial rather than ends in themselves. The absence of compelling reasons does not, therefore, lead in itself to a finding of a violation of Article 6 of the Convention.«

12. Effettivament, dan ifisser illi l-fatt waħdu li ma tkunx tħalliet tingħata l-għajnuna ta' avukat waqt l-interrogazzjoni, ukoll jekk ma kienx hemm raġunijiet impellenti għal dan in-nuqqas, ma huwiex biżżejjed biex, *ipso facto*, jinsab ksur tal-jedd għal smigħ xieraq: trid tqis il-proċess fit-[totalita'] tiegħu ("*having regard to the development of the proceedings as a whole*").

13. Il-Qorti Kostituzzjonali ta' Malta meta ġiet biex tinterpreta s-sentenza ta' Salduz kienet sa ċertu punt antiċipat din il-preċiżazzjoni f'sentenza mogħtija fit-8 ta' Ottubru 2012 *in re* Charles Steven Muscat *v.* Avukat Ġenerali [Rik. kost. 75/2010], meta osservat illi:

»14. … … … Il-jedd għal smigħ xieraq jingħata kemm biex, wara proċess fi żmien raġonevoli u bil-garanziji xierqa, min ma huwiex ħati ma jeħilx bi ħtija, u biex jingħata l-mezzi kollha meħtieġa għalhekk, u kemm biex min huwa tassew ħati ma jaħrabx il-konsegwenzi tal-ħtija tiegħu. … … …

»15. Għalhekk, li trid tagħmel din il-qorti ma huwa la li tara jekk l-attur huwiex ħati jew le tal-akkużi li nġiebu kontrieh u lanqas li tara biss jekk l-attur kellux l-għajnuna ta' avukat waqt l-interrogazzjoni u tieqaf hemm: li għandha tagħmel din il-qorti hu illi tara jekk dak in-nuqqas wassalx għall ksur tal-jedd għal smigħ xieraq u hekk inħoloqx il-perikolu illi l-attur jinstab ħati meta ma kellux jinstab ħati. Jekk ma hemmx dak il-perikolu, mela ma hemmx ksur.«

14. Fi kliem ieħor, trid tqis il-proċess fit-totalità tiegħu ("*having regard to the development of the proceedings as a whole*") u mhux biss il-fatt waħdu illi l-persuna interrogata ma tħallietx tkellem avukat.

15. Din kienet il-posizzjoni li baqgħet tiġi segwita minn din il-qorti sakemm ingħatat is-sentenza ta' Borg imsemmija mill-attur, li kienet sentenza tar-Raba' Sezzjoni tal-Qorti Ewropea. Dik is-sentenza tgħid illi l-fatt waħdu li l-liġi ma kinitx tippermetti li tingħata l-għajnuna ta' avukat waqt jew qabel l-interrogazzjoni kien biżżejjed biex jinsab ksur tal-art. 6 tal-Konvenzjoni:

»61. … … … indeed, it is not disputed that the applicant did not waive the right to be assisted by a lawyer at that stage of the proceedings, a right which was not available in domestic law. In this connection, the Court notes that the Government have not contested that there existed a general ban in the domestic system on all accused persons seeking the assistance of a lawyer at the pre-trial stage (in the Maltese context, the stage before arraignment).

»62. It follows that, also in the present case, the applicant was denied the right to legal assistance at the pre-trial stage as a result of a systemic restriction applicable to all accused persons. This already falls short of the requirements of Article 6 namely that the right to assistance of a lawyer at the initial stages of police interrogation may only be subject to restrictions if there are compelling reasons (see *Salduz*, cited above, §§ 52, 55 and 56).

»63. There has accordingly been a violation of Article 6 § 3 (c) taken in conjunction with Article 6 § 1 of the Convention «

16. Fid-dawl ta' din is-sentenza, il-Qorti Kostituzzjonali, għalkemm baqgħet temmen illi l-interpretazzjoni ta' Salduz li kienet adottat fil-każ ta' Muscat kienet dik korretta u ta' buon sens, għarfet illi wara s-sentenza ta' Borg dik il-posizzjoni ma baqgħetx tenibbli u għalhekk bidlet il-posizzjoni tagħha. Hekk, fil-każ ta' Malcolm Said v. L-Avukat Ġenerali [Kost. 24 ta' Ġunju 2016, rik. 74/2014] il-Qorti Kostituzzjonali qalet hekk:

»17. Għalkemm din il-qorti temmen u ttenni illi l-interpretazzjoni minnha mogħtija fil-każ ta' Charles Stephen Muscat u sentenzi oħra mogħtija wara hija interpretazzjoni korretta u proporzjonata billi tilqa' għal abbużi min-naħa tal-prosekuzzjoni u tħares id-drittijiet ta' persuna akkużata b'reat kriminali, jidher li din l-interpretazzjoni – għallinqas fejn il-proċess kriminali jkun intemm – illum ma għadhiex aktar tenibbli fid-dawl tas-sentenza fuq imsemmija ta' Borg v. Malta mogħtija dan l-aħħar mill-Qorti Ewropea.

»18. Din il-qorti għalhekk illum hi tal-fehma li ma jkunx għaqli li tinsisti fuq l-interpretazzjoni li kienet tat fil-każ ta' Muscat, għalkemm ittenni li għadha temmen illi hija interpretazzjoni korretta, proporzjonata u ta' buon sens.«

17. Ir-raġuni iżda fl-aħħar mill-aħħar tegħleb. Fid-dawl tal-inkonsistenzi fis-sentenzi tal-Qorti Ewropea fl-interpretazzjoni tal-jedd għall-għajnuna ta' avukat fil-kuntest tal-jedd għal smigħ xieraq, il-Qorti Ewropea kienet imsejħa, fil-każ ta' Beuze *v.* il-Belġju [Rik. 71409/10], biex tippreċiża aħjar x'inhi l-posizzjoni korretta. Tajjeb jingħad illi fil-każ ta' Beuze, bħal fil-każ tallum, il-liġi domestika fiż-żmien relevanti ma kinitx tippermetti li tingħata l-għajnuna ta' avukat waqt l-interrogazzjoni[Fil-fatt, kif jidher minn qari ta' §§ 154 *et seqq.* tas-sentenza, ir-restrizzjonijiet fuq il-jedd tal-persuna suspettata li tkellem avukat kienu ferm aktar restrittivi milli kienu fil-każ tallum] u ma kien hemm ebda raġuni impellenti għala ma tħallietx tingħata l-għajnuna ta' avukat [Ara §§ 161 u 163-4]. Fis-sentenza mogħtija mis-Sezzjonijiet Magħquda fid-9 ta' Novembru 2018 il-qorti qalet hekk:

»120. The fairness of a criminal trial must be guaranteed in all circumstances. However, what constitutes a fair trial cannot be the subject of a single unvarying rule but must depend on the circumstances of the particular case (see *Ibrahim and Others*, … § 250). The Court's primary concern, in examining a complaint under Article 6 § 1, is to evaluate the overall fairness of the criminal proceedings … … …

»121. As the Court has found on numerous occasions, compliance with the requirements of a fair trial must be examined in each case having regard to the development of the proceedings as a whole and not on the basis of an isolated consideration of one particular aspect or one particular incident, although it cannot be ruled out that a specific factor may be so decisive as to enable the fairness of the trial to be assessed at an earlier stage in the proceedings. … … …

»… … …

»139. The stages of the analysis as set out in the *Salduz* judgment – first looking at whether or not there were compelling reasons to justify the restriction on the right of access to a lawyer, then examining the overall fairness of the proceedings – have been followed by Chambers of the Court in cases concerning either statutory restrictions of a general and mandatory nature, or restrictions stemming from case-specific decisions taken by the competent authorities.

»140. In a number of cases, which all concerned Turkey, the Court did not, however, address the question of compelling reasons, and neither did it examine the fairness of the proceedings, but found that systematic restrictions on the right of access to a lawyer had led, *ab initio*, to a violation of the Convention … … … Nevertheless, in the majority of cases, the Court has opted for a less absolute approach and has conducted an examination of the overall fairness of the proceedings, sometimes in summary form … and sometimes in greater detail …

»141. Being confronted with a certain divergence in the approach to be followed, in *Ibrahim and Others* the Court consolidated the principle established by the *Salduz* judgment, thus confirming that the applicable test consisted of two stages and providing some clarification as to each of those stages and the relationship between them (see *Ibrahim and Others*, … §§ 257 and 258-62).

… … …

»144. In *Ibrahim and Others* the Court also confirmed that the absence of compelling reasons did not lead in itself to a finding of a violation of Article

6. Whether or not there are compelling reasons, it is necessary in each case to view the proceedings as a whole (see *Ibrahim and Others*, … § 262). That latter point is of particular importance in the present case, since the applicant relied on a certain interpretation of the Court's case-law on the right of access to a lawyer … to the effect that the statutory and systematic origin of a restriction on that right sufficed, in the absence of compelling reasons, for the requirements of Article 6 to have been breached. However, as can be seen from the *Ibrahim and Others* judgment, followed by the *Simeonovi* judgment, the Court rejected the argument of the applicants in those cases that *Salduz* had laid down an absolute rule of that nature. The Court has thus departed from the principle that was set out, in particular, in the *Dayanan* case and other judgments against Turkey.

»145. Where there are no compelling reasons, the Court must apply very strict scrutiny to its fairness assessment. The absence of such reasons weighs heavily in the balance when assessing the overall fairness of the criminal proceedings and may tip the balance towards finding a violation. The onus will then be on the Government to demonstrate convincingly why, exceptionally and in the specific circumstances of the case, the overall fairness of the criminal proceedings was not irretrievably prejudiced by the restriction on access to a lawyer (see *Ibrahim and Others*, … § 265).

»… … …

»147. Lastly, it must be pointed out that the principle of placing the overall fairness of the proceedings at the heart of the assessment is not limited to the right of access to a lawyer under Article 6 § 3 (c) but is inherent in the broader case-law on defence rights enshrined in Article 6 § 1 of the Convention … … …

»148. That emphasis, moreover, is consistent with the role of the Court, which is not to adjudicate in the abstract or to harmonise the various legal systems, but to establish safeguards to ensure that the proceedings followed in each case comply with the requirements of a fair trial, having regard to the specific circumstances of each accused.

[...]

18. Din hija interpretazzjoni li hija eqreb mal-posizzjoni li kienet ħadet din il-qorti qabel is-sentenza ta' Borg milli mal-interpretazzjoni mogħtija mir-Raba' Sezzjoni f'Borg u effettivament tfisser li kellha raġuni il-Qorti Kostituzzjonali ta' Malta fil-posizzjoni li kienet ħadet fil-każ ta' Muscat u fis-sentenzi li segwew, qabel ma kienet kostretta tbiddel dik l-inter-pretazzjoni fid-dawl ta' Borg.

19. Uħud mill-imħallfin membri tal-qorti li tat is-sentenza ta' Beuze, f'opinjoni għalihom, ikkritikaw is-sentenza fejn qalet illi, f'kull każ, trid tqis il-proċess fit-totalità tiegħu u mhux biss in-nuqqas ta' għajnuna ta' avukat, għax dehrilhom illi, iżjed milli preċiżazzjoni tal-interpretazzjoni ta' Salduz fid-dawl ta' Ibrahim, is-sentenza ta' Beuze hija kapo-volġiment ta' dik il-ġurisprudenza. Hu x'inhu, hijiex preċiżazzjoni, elaborazzjoni, evoluzzjoni jew kapovolġiment, din hija sa issa l-aħħar kelma, u tagħti raġun lill-Qorti Kostituzzjonali ta' Malta fil-ġuris-prudenza li segwiet is-sentenza ta' Muscat.

20. Fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjoniiet, l-aggravju tal-attur – safejn igħid illi "l-fatt waħdu illi persuna li tkun instabet ħatja ma tkunx tħalliet tikkonsulta ma' avukat tal-fiduċja tagħha fil-mument tal-investigazzjoni u l-għotja ta' stqarrija lill-pulizija, minħabba restrizzjoni sistematika fil-liġi maltija, awtomatikament ikun ifisser illi saret vjolazzjoni tad-dritt fundamentali tas-smigħ xieraq ta' dik l-istess persuna taħt l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea" – huwa ħażin u huwa miċħud. "

Ikkunsidrat

Konsiderazzjonijiet.

Illi minn dan it-tagħlim l-aktar riċenti, din il-Qorti sejra tgħaddi sabiex tapplikahom għal każ odjern.

Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni.

Illi l-qorti tqis l-ilment tar-rikorrent huwa msejjes kemm fuq l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u kif ukoll fuq l-Artiklu 6 tal-Konvenzjoni. Għal dak li jirrigwarda l-allegat ksur taħt l-**Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni,** ta' relevanza għal każ odjern huwa s-segwenti sub-artikoli:

"(1) Kull meta xi ħadd ikun akkużat b'reat kriminali huwa għandu, kemm-il darba l-akkuża ma tiġix irtirata, jiġi mogħti smigħ xieraq għeluq żmien raġonevoli minn qorti indipendenti u imparzjali mwaqqfa b'liġi.

[...]

(5) Kull min jiġi akkużat b'reat kriminali għandu jiġi meqjus li jkun innoċenti sakemm jiġi pruvat jew ikun wieġeb li huwa ħati:

Iżda ebda ħaġa li hemm fi jew magħmula skond l-awtorità ta' xi liġi ma titqies li tkun inkonsistenti ma' jew bi ksur ta' dan is-subartikolu safejn dik il-liġi timponi fuq xi persuna akkużata kif intqal qabel il-piż tal-prova ta' fatti partikolari.

(6) Kull min ikun akkużat b'reat kriminali –

[...]

(ċ) għandu jitħalla jiddefendi ruħu personalment jew permezz ta' rappreżentant legali u min ma jkunx jista' jħallas għal rappreżentanza legali hekk kif tkun meħtieġa raġonevolment miċ-ċirkostanzi tal-każ tiegħu jkollu dritt li jkollu dik ir-rappreżentanza bi spejjeż pubbliċi;

[...]

(10) Ebda persuna li tgħaddi proċeduri għal reat kriminali ma għandha tkun obbligata li tixhed fil-proċeduri kontra tagħha."

Illi fil-każ tal-lum, ir-rikorrent jallega illi l-ksur għall-jedd tiegħu ta' smigħ xieraq seħħ waqt li kien qed jiġi interrogat mill-pulizija, u qabel tressaq akkużat quddiem il-qorti. Min-naħa l-oħra l-Avukat Ġenerali jġib l-argument illi ladarba l-istqarrija saret qabel mar-rikorrent tressaq b'akkużi quddiem il-qorti, ma jistax ikun hemm vjolazzjoni tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni.

Illi l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta jagħmilha ċara li l-jedd ta' smigħ xieraq fil-qafas ta' proċeduri kriminali jiddependi minn akkuża li tkun qiegħda tinstema' minn qorti indipendenti u imparzjali mwaqqfa b'liġi. Dan l-artikolu ġie mfisser mill-qrati tagħna bħala li japplika biss fejn ikun inbeda proċediment quddiem qorti li, fl-għeluq ta' dak il-proċediment, tista' tasal biex tagħti deċiżjoni li tiddetermina l-ħtija jew in-nuqqas ta' ħtija tal-persuna akkużata.

Illi fid-dawl taċ-ċirkostanzi li fuqhom ir-rikorrent jibni l-każ tiegħu tal-lum, għandu joħroġ ċar li dawn jirreferu għal qagħda li kienet teżisti qabel ma r-rikorrent kien imqar tressaq quddiem qorti biex iwieġeb għal akkuża magħmula kontrih. F'każ bħal dak, id-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ma jkunux għadhom bdew japplikaw. Madankollu, in linea ma' dak li ngħad mill-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza fil-kawża **Malcolm Said v. Avukat Ġenerali *et,*** ma jfissirx li dak li jkun sar qabel ma r-rikorrenti ikun ġie akkużat ma jistax jolqot, bi preġudizzju għalih, dak li jiġri wara li jiġi akkużat. Għalhekk jekk it-teħid tal-istqarrija jkun sar bi ksur tad-drittijiet tar-rikorrent, il-vjolazzjoni ma sseħħx daqstant bil-fatt li tkun ittieħdet l-istqarrija meta l-attur kien għadu qed jiġi investigat, iżda bil-fatt li fil-kors tal-proċediment fejn ikun ġie akkużat isir użu mill-istqarrija kontra l-akkużat. Għalhekk din il-Qorti tgħid illi huwa infondat l-argument tal-Avukat Ġenerali illi l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni mhux applikabbli għall-każ taħt eżami u tgħaddi sabiex tiċħad l-ewwel eċċezzjoni tal-Avukat Ġenerali.

Illi dan magħdud, din il-Qorti trid tgħaddi sabiex tikkonsidra jekk kienx hemm ksur tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni. Ġialadarba l-applikazzjoni tal-artikolu tiddependi għal kollox minn jekk dik l-istqarrija ntużatx mill-Qorti ta' Ġudikatura Kriminali biex waslet għall-fehma aħħarija tagħha jew iddeterminatx is-sentenza li ngħatat, u mill-fatti prodotti jirriżulta fil-fatt li l-istqarrija ġiet ippreżentata fl-atti kriminali, jeħtieġ jiġi eżaminat jekk din l-istqarrija kinitx l-unika prova li nġabet u jekk is-sentenza aħħarija iddependitx solament fuq din l-istqarrija.

Illi mill-qari tas-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali tal-21 ta' Lulju 2010 jirriżulta li r-rikorrent instab ħati mhux biss abbażi tal-istqarrija minnu mogħtija, iżda wkoll fuq dak li huwa xehed kif ukoll fuq provi oħra.

Illi min-naħa l-oħra mill-qari tal-verbal tal-1 ta' Marzu 2013 kwotat aktar 'l fuq, il-Qorti tal-Appell Kriminali kienet iddegretat li m'hemmx ħtieġa li ssir referenza kostituzzjonali a bażi tal-fatt 'illi jekk jirrizulta bhala fatt illi persuna ma tkunx ġiet moghtija dan id-dritt imsemmi aktar il-fuq [ma ġiex mogħti l-benefiċċju ta' assistenza ta' avukat fil-bidu tal-arrest tiegħu] allura f'dan il-kaz min ghandu dritt jiggudika fuq il-fatti ghandu jwarrab ghal kollox l-istqarrija li l-persuna tkun irrilazzjat lil pulizija'. Għalkemm mill-qari tal-proċess kriminali ma jirriżultax li l-Imħallef iddikjara li huwa qiegħed iwarrab l-istqarrija, mis-sentenza tagħha tal-14 ta' Marzu 2013 jirriżulta li hija ma qagħdetx biss fuq l-istqarrija li kien għamel ir-rikorrent, iżda eżaminat il-provi kollha u rat li kien hemm provi ohra li jorbtuh mar-reat akkużat bih: "din il-Qorti wara li ezaminat il-provi tasal ghall-istess konkluzjoni bhalma waslet ghaliha l-ewwel Qorti illi dana huwa kaz klassiku ta' approprjazzjoni indebita"[5]. Għal kull buon fini għandu jingħad li *a contrario* ta' dak magħdud mir-rikorrent, il-Qorti tal-Appell Kriminali fil-ħames paġna m'għamlitx referenza għall-istqarrija. Meta wieħed jaqra s-sentenza jirrejaliza li l-ħames paġna qiegħda tirriproduċi dak li qal l-Avukat Ġenerali u mhux dak li qiegħda tgħid il-Qorti.

[5] Paġna 11 tal-proċess.

Illi din il-konsiderazzjoni diġà ġiet applikata mill-Qorti Kostituzzjonali fil-kawża fl-ismijiet **Simon Xuereb vs. Avukat Ġenerali** (Rik. Kost. Nru 29/2011) deċiża fit-28 ta’ Ġunju 2012 meta kkonludiet li:

"...analizi akkurata tal-kumpless tal-provi li ngieb a konjizzjoni tal-qrati ta` gudikatura kriminali jirrizulta bl-aktar mod car u inekwivoku illi s-sejbien tal-htija tar-rikorrent fir-rigward tal-akkuzi dedotti kontra tieghu ma kienx dipendenti biss u unikament fuq il-fatt illi r-rikorrent irrilaxxja l-istqarrija lill-pulizija. Evidentement dik l-istqarrija ngiebet bhala prova kontra r-rikorrent mill-pulizija u ufficjali tal-pulizija xehdu dwar dak li kien stqarr maghhom ir-rikorrent meta kien interrogat. L-ammissjoni tar-reati u l-patteggjament tal-piena kienu ghazla tar-rikorrent. U ghalhekk ma jistax r-rikorrent bl-istanza tal-lum jittenta illi thassar il-process kriminali, kif del resto, qieghed jitlob meta mill-bidu sal-ahhar irrizulta illi f`dak il-process ir-rikorrent ma kien bl-ebda mod privat mid-dritt ghal smigh xieraq kif tutelat mill-Kostituzzjoni u mill-Konvenzjoni. Fl-isfond tal-mod kif svolga l-gbir tal-provi fil-proceduri kriminali, din il-Qorti tghid illi ma kienx b`dak illi stqarr mal-pulizija meta ma kienx assistit minn avukat illi r-rikorrent ppregudika l-posizzjoni tieghu izda bl-imgieba generali tieghu fil-vicenda kollha fejn l-impronta tal-htija tieghu kienet ben evidenti u korraborata minn provi ohra li kienu jmorru ben oltre l-parametri tal-istqarrija, provi li wasslu lir-rikorrent illi jammetti l-akkuzi u jmur ghal patteggjament tal-piena. Ghalhekk r-riferenza ghas-sentenza tal-Qorti Ewropeja fil-kawza “**Imbrioscia vs Switzerland**” tal-24 ta` Novembru 1993 hija rilevanti fil-kaz tal-lum. "

Illi fid-dawl ta’ din il-ġurisprudenza u ġialadarba jirriżulta li l-Qorti tal-Appell Kriminal, il-Qorti superjuri fi proċeduri kriminali, iddeterminat il-ħtija tar-rikorrent fuq provi lil hinn minn dak li jingħad fl-istqarrija, din il-qorti ma tarax li r-rikorrent ġarrab ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq taħt l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni.

Ikkunsidrat

Artikolu 6 tal-Konvenzjoni.

Illi għal dak li jirrigwarda l-allegat ksur taħt l-**Artikolu 6 tal-Konvenzjoni**, referenza ssir għas-segwenti subartikoli:

"(1) Fid-deċiżjoni tad-drittijiet ċivili u tal-obbligi tiegħu jew ta' xi akkuża kriminali kontra tiegħu, kulħadd huwa intitolat għal smigħ imparzjali u pubbliku fi żmien raġonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'liġi. [...]

(2) Kull min ikun akkużat b'reat kriminali għandu jiġi meqjus li jkun innoċenti sakemm ma jiġix pruvat ħati skond il-liġi.

(3) Kull min ikun akkużat b'reat kriminali għandu d-drittijiet minimi li ġejjin [...].
(ċ) li jiddefendi ruħu personalment jew permezz ta' assistenza legali magħżula minnu stess jew, jekk ma jkollux mezzi biżżejjed li jħallas l-assistenza legali, din għandha tingħata lilu b'xejn meta l-interessi tal-ġustizzja jeħtieġu hekk."

Illi l-applikabilità tal-ħarsien tal-jedd għal smigħ xieraq taħt l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni hija usa' minn dik mogħtija għall-istess jedd taħt l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni. Dan ukoll għaliex l-effetti tal-artikolu tal-Konvenzjoni jistgħu jiddaħħlu fis-seħħ dwar stħarriġ ta' lment ta' ksur ta' jedd għal smigħ xieraq sa minn qabel mal-każ jitressaq għal smigħ quddiem qorti, jekk kemm-il darba jintwera li l-proċediment x'aktarx ikun serjament kompromess b'xi nuqqas ta' tħaris fi stadju bikri ta' xi wieħed mid-dispożizzjonijiet ta' dak l-artikolu. Illum il-ġurnata jidher li ma għad fadal l-ebda dubju li, għall-finijiet tal-Artikolu 6 (3) tal-Konvenzjoni, l-jedd li wieħed ikun mgħejjun minn avukat magħżul minnu nnifsu jew imqabbad għalih b'xejn meta ma jkollux minn fejn iħallas avukat, jibda jgħodd sa minn qabel is-smigħ proprju tal-każ kriminali, u ċioe japplika għal meta l-persuna tkun għadha miżmuma b'suspett ta' twettiq

ta' reat jew waqt l-istħarriġ tal-istess reat u qabel ma jkunu nħarġu akkużi speċifiċi kontra tagħha.[6]

Illi l-unika eċċezzjoni li ltaqat magħha din il-Qorti hija fil-fatt dik imsemmija aktar 'l fuq hija u tikowta mis-sentenza **Beuze v. Belgium** u ċioe meta jkun hemm raġunijiet tajbin li żżomm lill-akkużat milli jikkonsulta ma' avukat. Taħt din il-kappa ġeneralment jaqgħu sitwazzjonijiet ta' emerġenza. Hija l-awtorità pubblika li trid turi li kien hemm raġuni tajba biex iċċaħħad lil persuna milli tkun mgħejjuna minn avukat u kif ukoll li dik il-persuna tassew u mingħajr theddid irrinunzjat għal dak il-jedd.[7]

Illi f'il-każ odjern ma jirriżultax li kien hemm xi raġunijiet hekk serji u partikolari (li l-QEDB tiġborhom taħt il-kliem '*compelling reasons*') li jċaħħdu lir-rikorrent milli jkun mgħejjun minn avukat waqt li kien interrogat u waqt li kien qed jagħti l-istqarrija. Ir-raġuni waħdanija li dan ma sarx jidher li kienet li, dak iż-żmien, il-liġi ma kinitx tħalli li persuna fil-qagħda tar-rikorrent setgħet titlob dik l-għajnuna.

Illi l-posizzjoni ġurisprudenzjali l-aktar reċenti turi illi m'għadux il-każ li jista' jingħad li l-fatt waħda li l-liġi ma kinitx tippermetti l-assistenza t'avukat, iwassal sabiex awtomatikament jinstab li hemm ksur tal-jedd kif imħares taħt dan is-sub-inċiż partikolari tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni. Kif ġie muri mill-ġurisprudenza riċenti, diversi huma dawk il-fatturi li għandhom jiġu kkunsidrati:

Vulnerabilità

Illi mill-fedina penali ppreżentata fil-proċeduri kriminali jirriżulta li f'Awwissu 2007 ma kinitx l-ewwel darba f'ħajtu li r-rikorrent ġie interrogat mill-Pulizija. *Di piu*, ir-rikorrent la kien minorenni u lanqas kien ibati minn xi

---

[6] Ara **Stephen Pirotta vs. Avukat Ġenerali** (Rik. Kost. Nru 13/2016JRM) deċiża fit-28 ta' Frar 2019 (appell pendenti).
[7] Ara **Dominic Cassar vs. Avukat Ġenerali** (Rik. Kost. Nru 47/2016) deċiża mill-Qorti Kostituzzjonali fit-2 ta' Marzu 2018.

forma oħra ta' vulnerabilità fiż-żmien in kwistjoni. Lanqas jirriżulta xi prova fis-sens li ċ-ċirkostanzi li fihom ittieħdet l-istqarrija kienu għalih intimidanti. *Inoltre*, l-imsemmija stqarrija ngħatat volontarjament, mingħajr theddid, wegħdi jew promessi ta' vantaġġi u wara li ingħata d-debita twissija skont il-liġi, senjatament, li ma kienx obbligat li jitkellem sakemm ma kienx hekk jixtieq iżda li dak li kien ser igħid seta' jinġieb bħala prova kontrieh. *Inoltre* jirriżulta ċar li r-rikorrent kien qed jifhem l-import taċ-ċirkostanza li kien jinsab fiha u ma kien affett minn l-ebda vulnerabilità partikolari fis-sens stabbilit mill-ġurisprudenza tal-qrati tagħna meta rrilaxxa l-istqarrija tiegħu ma ġiex muri mir-rikorrent li huwa kien vulnerabbli għal xi raġuni jew oħra dak il-ħin li huwa ta' l-istqarrija. Ma ġiex muri mir-rikorrent li huwa kien ġie mhedded sabiex jiffirma l-istqarrija u dan kif ikkonfermat mir-rikorrent stess fl-affidavit tiegħu[8].

Il-liġi li tirregola l-interrogazzjoni u l-ammissibilta tal-evidenza

Illi nonostante li fiż-żmien li kienet qiegħda tingħata l-istqarrija l-liġi ma kinitx tirrikjedi li l-akkużat ikollu l-assitenza legali qabel jiġi interrogat, mill-atti jirriżulta, u jikkonfermaha r-rikorrent ukoll fl-affidavit tiegħu, li huwa kien ġie imwissi li setgħa ma jitkellimx iżda jekk jgħid xi ħaġa dik tista' tinġib kontrih. Għalkemm din l-istqarrija ġiet ppreżentata fl-atti mill-iSpettur Angelo Gafa, kif ġie spjegat aktar 'l fuq din ma kinitx l-unika evidenza li ġiet ippreżentata u meta tat is-sentenza tagħha l-Qorti tal-Appell Kriminali, hija ħadet in konsiderazzjoni l-provi kollha.

Kontestazzjoni tal-awtentiċita tal-evidenza, il-kwalita ta' dik l-evidenza u l-mod kif inġabret dik l-evidenza

[8] Paġna 36 tal-proċess.

Illi la fil-proċess penali u lanqas fil-proċeduri odjerni, ir-rikorrent ma kkontestax l-awtentiċita tal-evidenza li nġabet mill-Prosekuzzjoni u l-anqas oppona għal preżentata ta' dik l-evidenza. L-unika kontestazzjoni kienet fil-fatt quddiem il-Qorti tal-Appell Kriminali rigwardanti l-istqarrija tiegħu. Sabiex jiġi evitat repetizzjoni il-Qorti tirreferi għal dak li ġie minnha kkunsidrat hija u teżama l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni.

Illi l-evidenza prodotta mill-Prosekuzzjoni kienet tvarja minn xhieda *viva voce* għal għall-provi dokumentarji, preċiżament iċ-ċekkijiet li intużaw mir-rikorrent Borg. Ir-rikorrent kellu l-opportunita li jagħmel kontro-eżami lix-xhieda kollha u fil-fatt kien hemm uħud mix-xhieda li huwa għamlilhom kontro-eżami. Min-naħa l-oħra ma kien hemm l-ebda kontestazzjoni fir-rigward taċ-ċekkijiet li ġew ppreżentati. Huwa għalhekk ċar li l-Qorti tal-Appell Kriminali ibbażat il-konklużjoni fuq diversi provi inkluż ix-xhieda mogħtija mir-rikorrent stess li għalkemm ma ammettiex għall-akkużi huwa spjega f'liema sitwazzjoni kien jinstab dak iż-żmien li għamel ir-reat u x'kien qiegħed jagħmel sabiex jirrisolvi dik is-sitwazzjoni.

Illi tassew li kif jgħid ir-rikorrent huwa kien kondizzjonat bil-fatt li kien diġa ta stqarrija lill-pulizija qabel ma xehed quddiem il-qorti. Għalkemm dan jista' jkun fattur relevanti f'ċerti ċirkostanzi, iżda fil-każ tallum r-rikorrent seta' jiċħad dak li stqarr fl-istqarrija u jagħti raġuni għalfejn qiegħed jagħmel dan. Din il-Qorti hi tal-fehma li dan m'għamlux għaliex kien evidenti li l-ammont ta' provi diġà diġġa mressqa mill-Prosekuzzjoni quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali kienu jippruvaw sal-grad li trid il-liġi l-akkużi miġjuba kontrih.

Min għamel l-evalwazzjoni ta' ħtija

Illi fil-każ de quo kien il-Maġistrat u eventwalment l-Imħallef li għamel l-evalwazzjoni ta' ħtija u għalhekk minn persuna b'għarfien għoli tal-proċedura legali u l-liġi Maltija.

Interess pubbliku

Illi fil-każ odjern kien hemm żewġ vittma, Joseph Curmi u BM IT Ltd. Huwa għalhekk fl-interess tal-pubbliku li persuna li kontriha sar rapport ta' approprjazzjoni indebita titressaq quddiem il-Qorti.

Illi fid-dawl ta' dawn il-kunsiderazzjonijiet kollha u wara li fliet l-atti tal-kawża, l-qorti ssib li r-rikorrent ma werriex li tassew ġarrab ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq lanqas taħt l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni. Għalhekk, il-qorti sejra ssib li l-ewwel talba tiegħu ma jixirqilhiex tintlaqa'.

Illi ladarba l-qorti qiegħda tasal għal din id-deċiżżjoni, ma hemm l-ebda rimedji effettivi jew provvedimenti oħrajn xierqa li hija jmissha tagħti għall-finijiet tat-tieni talba attriċi.

Ikkunsidrat

Illi għal raġunijiet ta' kompletezza l-Qorti tirreferi għat-tieni talba tar-rikorrent u ċioe fejn qiegħed jitlob dikjarazzjoni li s-sentenza fl-ismijiet il-Pulizija vs. Joseph Mary Borg mogħtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fl-14 ta' Marzu 2013 hija nulla.

Illi għal din it-talba l-intimat ssottometta li l-proċeduri lamentati mir-rikorrent huma *res judicata*. Dina l-qorti hija konsapevoli ta' ġurisprudenza tal-Qorti Kostituzzjonali fejn intqal li l-prinċipju tar-*res judicata* mhuwiex assolut peress illi f'sede kostituzzjonali sentenza li tkun għaddiet in ġudikat tista' "xorta waħda titwarrab jekk jirriżulta ksur tad-drittijiet fondamentali".

Illi din il-Qorti tikkwota mill-kawża fl-ismijiet **Joseph Feilazoo vs. L-Onor. Prim Ministru et** (Rik Kost Nru 8/2015) deċiża mill-Qorti Kostituzzjonali fit-

13 ta' Novembru 2017 liema sentenza tagħmel ukoll referenza għas-sentenza **Lanzon *v.* Kummissarju tal-Pulizija** deċiża fil-25 ta' Frar 2013 u sentenzi oħra[9] fejn intqal li:

"Illi l-appellant ma jistax jippretendi li deċiżjoni ta' din il-qorti li għaddiet in ġudikat tiġi skartata u mwarrba b'mod illi ma tibqax *res judicata* għaliex wara li tkun pronunzjata dik is-sentenza, (fil-każ tal-lum seba' snin wara), ikun hemm żvilupp fil-ġurisprudenza.

Id-deċiżjoni Salduz *v.* it-Turkija ma tista' qatt isservi bħala pre-test għall-appellant biex jikseb dikjarazzjoni ġudizzjarja illi għandu jitwarrab dak li kien deċiż minn din il-Qorti fil-kawża Victor Lanzon *et noe v.* Kummissarju tal-Pulizija. Dak li din il-qorti kienet iddeċi-diet dwar l-istanzi tal-appellant jagħmlu stat, indipendentement minn dak li ngħad erba' snin wara mill-*Grand Chamber* fis-sentenza ta' Salduz *v.* it-Turkija. Is-sentenza ta' din il-qorti saret *res judicata* u ma għaddietx mill-iskrutinju tal-Qorti ta' Strasbourg.

L-argument tal-appellant huwa fieragħ u legalment inaċċettabbli għaliex kull żvilupp tal-ġurisprudenza, inkluż fejn *si tratta* ta' jeddijiet fondamentali tal-bniedem, jiswa għall-futur mhux għall-passat. Li kieku ma kienx hekk il-każ kien jiġri li kull sentenza li tkun saret definittiva terġa' tinfetaħ mill-ġdid għaliex ikun hemm żvilupp jew bidla fil-ġurisprudenza, ikun x'ikun dak l-iżvilupp, u jkun xi jkun il-qasam tad-dritt konċernat. Li kieku ma kellhiex tkun din il-linja korretta tad-dritt, ikun ifisser, kif qalet ben tajjeb l-ewwel qorti, illi sentenza ma tkun qatt finali."

Illi din il-Qorti ma tarax li għandha tiddipartixxi minn din il-ġurisprudenza u għalhekk sejra tgħaddi sabiex tiċħad it-tieni talba għar-raġunijiet hawn fuq mogħtija.

Decide

[9] **Claudio Porsenna vs. Avukat Ġenerali** (Rik Kost Nru 38/2009) deċiża mill-Qorti Kostituzzjonali fil-11 ta' Novembru 2011.

Għal dawn il-motivi l-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi din il-kawża billi:

1. Tiċħad l-ewwel eċċezzjoni tal-intimat Avukat Ġenerali;

2. Tilqa' l-kumplament tal-eċċezzjonijiet tal-intimat Avukat Ġenerali;

3. Tiċħad it-talbiet kollha tar-rikorrent billi ma sehhlux jipprova illi meta ta l-istqarrija tiegħu lill-Pulizija f'Awwissu 2007 bla ma kien mgħejjun minn avukat huwa ġarrab ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq, la taħt l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u lanqas taħt l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni.

Bl-ispejjez kontra r-rikorrent.

Moqrija

Onor. Robert G. Mangion
Imħallef
27 ta' Ġunju 2019

Lydia Ellul
Deputat Registratur
27 ta' Ġunju 2019